

Fondul familial Karadja

CRISANTA PODĂREANU

Familia, stabilită la Constantinopol, este de origine epirotă. În 1453, când orașul a fost cucerit de turci, exista deja un Eustațiu Karadja, care servea drept intermediar sultanului Mehmed II Cuceritorul și Patriarhului ecumenic.

Unii autori susțin că familia și-ar avea originea în Ragusa și că cel dintâi membru care a purtat numele Karadja a fost un ofițer în serviciul hanului Crimeii, care i-a dat acest nume (căprioară în limba turcă), din cauza vitezei și promptitudinii cu care executa ordinele. Pe de altă parte, marele logofăt Aristarchi arată că, într-un document al Patriarhiei, din 1564, familia era considerată a fi din Caramania¹.

Fondul este structurat pe membrii familiei, măsoară 1.15 m și conține 446 unități arhivistice, în cea mai mare parte originale, scrise în limbile română, italiană, franceză, daneză, spaniolă, greacă, engleză, rusă, turcă, norvegiană, germană, maghiară și suedeză, unele purtând sigilii valoroase.

Referitor la serdarul Mihalache Karadja există o singură scrisoare, datată 1709, de la domnul Moldovei, Antioh Cantemir. Două unități arhivistice îl privesc pe dragomanul la Poarta otomană, Constantin Karadja: scrisoarea unui ofițer suedez după bătălia de la Poltava și o litografie din 1733 reprezentând delegația otomană la Stockholm, din care făcea parte și dragomanul.

Trei unități din 1813–1815 îi aparțin lui Ioan Gheorghe Karadja, domn al Țării Românești între 1812 și 1818: o carte domnească prin care un negustor este autorizat să cumpere vite, dar nu să le și exporte, și două anaforale în niște pricini pentru moșii. Două poziții din inventar conțin scrisori ale lui Aristide Karadja, fiul dragomanului la Poartă.

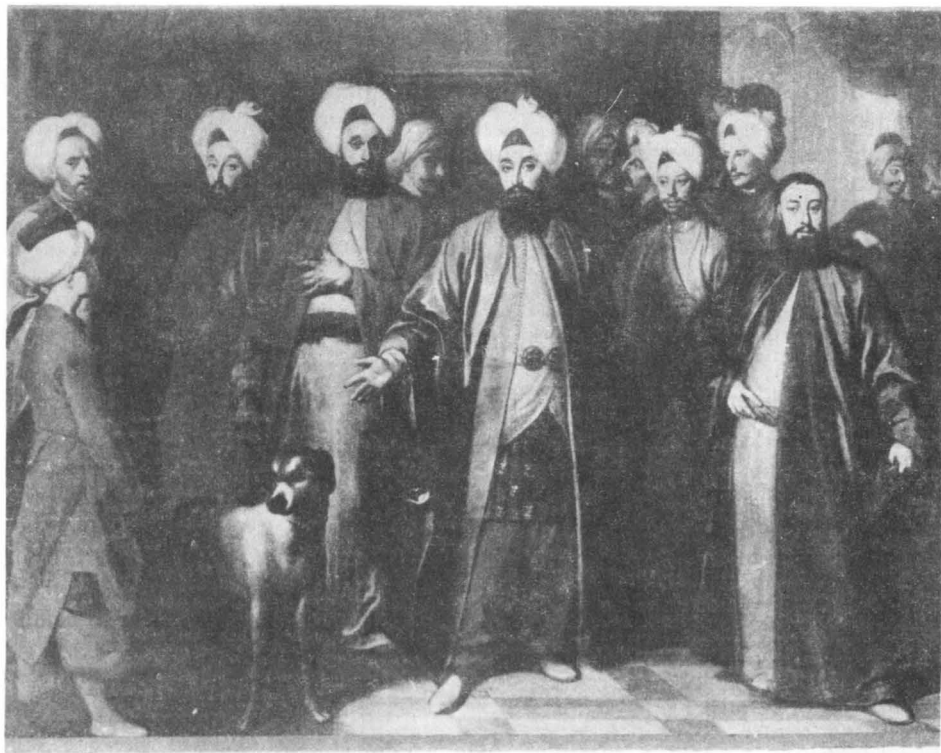
La Constantin Ion Karadja, ambasadorul Greciei la Paris și Londra, la 1830, se referă mai multe unități arhivistice, constituie, fie din scrisori trimise acestuia de regele Othon al Greciei, de I. Rizo, de marele duce al Toscanei, de Mihail Șuțu, care îl roagă să încheie un tratat privind granițele Greciei sau enumeră contribuțiile lui la revoluția din 1821, fie din decizii de numire în Consiliul de Stat al Greciei și ambasador la Londra, fie din brevete de purtare a unor decorații și din diplome, cum ar fi Legiunea de onoare, Ordinul catolic spaniol „Isabela”, diplome de membru al Societății Franceze de Statistică Universală, al Societății Generale Franceze a Naufragiilor, al Societății de Arheologie din Atena și al Societății Filologice Elene.

Următoarea parte structurală îi este dedicată lui Constantin Ion Karadja, trimis otoman la Berlin, Hanovra și Haga, la 1850, fiul domnului Ioan Gheorghe Karadja. Ali Pașa, ministrul de externe al Imperiului Otoman, îi dă instrucțiuni în legătură cu linia politică pe care trebuie să o adopte la curtea Prusiei și îi trimite o copie a Convenției de la Balta Liman; de asemenea, i se face cunoscut că a fost decorat cu Ordinul Guelfilor și că englezii manifestă interes față de Kossuth și alți revoluționari maghiari; primește brevetele de purtarea ordinelor olandeze „Leul neerlandez” și „Cununa de stejar”.

¹ Eugène Rizo-Ramgabhè, *Livre d'or de la noblesse phanariote et des familles princières de Valachie et de Moldavie*, Atena, 1904, p. 11.

Un număr relativ mare de dosare aparține lui Ioan Alexandru Karadja, ministrul otoman la Stockholm, Haga și Berlin, la 1880, și reprezentant comercial otoman în Italia. Aici găsim firmame, teșcherele și berate de numire în funcții, confirmări ale regelui Victor Emanuel II al Italiei, brevete de purtarea ordinelor otomane „Megidyde” și „Osmanyde”, a Ordinului suedez „Steaua polară”, scrisori de la personalități politice și militare, lista diplomaților la Haga, o invitație de la Loja masonică suedeză „Sfântul Andrei” ș.a.

Maria Karadja, soția ambasadorului otoman la Stockholm, Haga și Berlin, Ioan Alexandru Karadja, a primit scrisori particulare, cărți de vizită, între care cea a dramaturgului Henric Ibsen, și aprecieri la adresa lucrărilor ei literare.

Le Dragoman Karadja

Ambassade de Saïd Mehmed Effendi à Stockholm en 1733.

Partea structurală rezervată lui Constantin Ion Lars Anthony Demetrius Karadja, fiul ambasadorului otoman la Stockholm, istoric, membru al Academiei Române și consulul României la Stockholm, la 1910, conține scrisori de la

Societatea Suedeză de Geografie și Antropologie, de la Eugène Rizo Rangabé despre lucrarea „Cartea de aur a nobilimii fanariote”, de la bancherul Rothschild despre lipsa de popularitate a României în domeniul finanțelor, de la cercetători despre documente de arhivă, de la Nicolae Iorga, comunicări științifice și lucrări. Ultimele capitole sunt succinte și cuprind documente ale lui Alexandru Karadja Grumăzești, fiul lui Aristide, ale Elenei Karadja și genealogii ale familiei.

Cea mai bogată și frumoasă parte a fondului este însă colecția „Karadja”. Cel mai vechi document datează din 1334 și este emis de magistrul capitolului din Cracovia, în limba latină, pentru reglementarea împărțirii censului. Din secolele XV–XVI trebuie să fie și fragmentul dintr-o (*Istorie și geografie universale*) tipărită în limba germană. Aflăm, de asemenea, o poruncă a lui Petru Șchiopul, domnul Moldovei, de la 1590, în limba slavă, zapise și înscrisuri de la 1700 și 1800, o dispensă dată de papa Benedict XIV, în 1745, scrisori despre revoluția de la 1821 și eteriști, ordine militare ale domnului Țării Românești, Alexandru Ghica, trimise colonelului Ioan Odobescu, notele unor informatori despre pregătirea unei revolte în 1841.

Interesante sunt scrisorile lui Alexandru Odobescu adresate mamei sale și altor persoane, proiectul unei note a Porții otomane către Rusia, din 1853, referitoare la libertatea religiei greco-ortodoxe în Imperiul otoman, și răspunsul Rusiei. Valoroase sunt scrisorile semnate Otto van Bismarck, Hector Berlioz, Ion Bianu, Victor Hugo ș.a.

În afară de documentele inventariate, la sfârșitul fondului se găsesc 70 de unități arhivistice în franceza medievală și 17 în limba turcă-osmană neinventariate din lipsă de specialiști. Este, desigur, absolut necesară fișarea și punerea în circuit științific și a acestor documente.